

Lietuvos partizanų spauda

Lietuvos partizanų spaudo – išskirtinis reiškinys pasipriešinimo kovų istorijoje. Prasidėjus antrajai sovietų okupacijai, patriotiškai nusi- teikė Lietuvos vyrai jungėsi į partizanų būrius, formavosi pirmosios partizanų apygardos. Partizanų gretose, ypač tarp vadų, atsidūrė nemažai tarpu- kario inteligenčių. Šie žmonės gerai suprato spausdinto žodžio jégą, tad jau 1944 m. išejo pirmieji partizanų leidiniai „Karinės-politinės žinios“, „Laisvės kelias“. Juose didžiausias dėmesys buvo skiriamas tarptautinės politikos įvertinimui. 1944 m. leidybą organizavo LLA (Lietuvos laisvės armijos) kovotojai. 1945 m. susiklosčius organizacinei Lietuvos partizanų struktūrai – at-

vo didmiesčius pasiekdavę partizanų ryšininkai. Partizanų spaudoje vyrausios temos: tautinių ir religinių švenčių paminėjimas, tarptautinių įvykių apžvalga, skatinimas priešintis trėmimams ir ko-

LLKS Rytų Lietuvos (Karaliaus Mindaugo) srities partizanų leidinys „Aukštaičių kova“

Rytų Lietuvos srities štabo narys, partizanų spaudos leidėjas Juzas Šibaila-Merainis (stovi pirmas iš kairės) su Algimantu apygardos partizanais. Fotograuota apie 1948 m.

Nuotraukos iš Genocido aukų muziejus archyvo

siradus pirmosioms partizanų rinktinėms bei apygardoms, partizanų spaudą pradėta leisti visoje Lietuvos teritorijoje. Kiekviena apygarda leido nevienodą leidinių skaičių. Ginkluotosios rezistencijos istoriją tyrinėjančių istorikų duomenimis, partizanais pasipriešinimo metais buvo leidžiami daugiau nei 70 pavadinimų partizanų leidinių.

Partizanų spaudos leidimas buvo nepaprastai sunkus uždavinys partizanų gretose kovojusemiems inteligentams. Reikalingomis techninėmis priemonėmis juos aprūpindama-

lektivizacijai. Itin aktyviai buvo pasisakoma prieš sovietinę rinkimų sistemą, gyventojai raginami sovietiniame rinkimų farse nedalyvauti. Salia kasdienio gyvenimo klaušimų, partizanų spaudoje buvo gvildenami ir bendresnio pobūdžio dalykai: kuriama būsimos Nepriklausomos valstybės vizija, aptariamos partizanų kovos ateities perspektyvos. Savo kovos tikslu Lietuvos partizanai laikė Nepriklausomos demokratinių pagrindų tvarumas Lietuvos valstybės atkūrimą – šis siekis atspindi ir leidiniuose.

(keliamas į 5 psl.)

Suvirpintos atminties stygos

Laikas bėga lyg vanduo pro pirštus. Užmaršties rūkuose grimzta seni, tačiau svarbūs ateicių laikai, istorijos. Taip yra ir su pasipriešinimo laikotarpiu – kruvinu ir didvyrišku, persunktu drąsa, kovomis už laisvę, bet ir paženklintu niekšybėmis, išdavystėmis. Visa tai – mūsų istorija. Neteisūs sakantieji, kad apie ginkluotąją rezistenciją nereikia kalbėti. Reikia.

maudėsi nekalnų kraujyje ir ašarose. Kalbėti reikia dabar, kol dar yra to meto įvykių dalyvių ir liudytojų. Išeis jie, su savimi išsineš ir pasipriešinimo istoriją. Archyvuose, deja, yra ne viskas. Ten yra daug sausų faktų ir skaičių, bet dažnai nėra aplinkybių, priežascių, motyvų. Apie juos galiausiai papasakoti tik žmonės.

Liepą jau išnykusiam Kaziučiškio sen. Želmeniškės k.

siems šiame kaime.

Sekmadienį žuvusių partizanų paminėjimas prasidėjo šv. Mišiomis Švedriškės parapijos bažnyčioje, aukotomis šios ir Salako parapijos klebono kunigo Kęstučio Palepšio. Pamokslaudamas jis kalbėjo apie auką ir jos prasmę. Partizanai aukojosi varan ateities ir valstybės laisvės, tikėdamiesi ateities karčių (mūsų) tos kovos supratimą.

Renginio dalyviai

Ir kalbėti būtina realiai, nei-dealizuojant nė vienos pusės, nes tik tuomet įvyks dvipusis dialogas. Buvo visko, taip pat ir kraujo, pralieto partizanų. Okupantas ir jo tarnai nuolat

rezistencijos laikotarpis vėl suvirpino atminties stygas. Ten atidengtas paminklas 22 Tigro rinktinės „skrajjančio būrio“ vyrams, 1946 m. sausio 15 d. kritu-

mo ir įvertinimo. „Tad kiek vienas pagalvokime, ar esame šiandien verti tų žuvusiųjų atminimo,“ – retoriškai klausė klebonas.

(keliamas į 2 psl.)

Paminklas partizanams buvusioje Girdvainių sodyboje

Mažojo Mažeikių rajono Pievėnų parapijos bažnytėlėje, garsėjančioje velynkanklio budėjimų senovinėmis apeigomis, liepos 24-ąją iškilmingas šv. Mišias už visus žuvusius Pievėnų krašto Laisvės kovotojus ir tremtinius aukojo klebonas Sau-

lius Styra. Bažnyčioje po šv. Mišių muziejininkas Algimantas Muturas susirinkusiemis priminė Pievėnų krašto pasipriešinimo okupantams istoriją, pasakojo apie miestelyje veikusią šauolių organizaciją.

1944 m. rudenį Pievėnų

klebonijos pastate įsikūrė Tévynės Apsaugos rinktinė, jos pulkai ties Seda kovėsi su sovietų kariuomene. Apie tai byloja, tiesa, gerokai ap

(keliamas į 6 psl.)

Laisvės kovų dalyviai prie pašventinto paminklo

Suvirpintos atminties stygos

(atkelta iš 1 psl.)

I paminklo (trijų Vyčio kryžiaus formos stulpų su žuvusiųjų pavardėmis) atidengimą susirinko visuomenės atstovai ir Želmeniškėje bei kur gyvenantys žuvusių partizanų ginės, buvę partizanai ir jų ryšininkai. Atvažiavo net Didžiasalio kraštoto buvę Laisvės kovų vyrai. Jų būtų buvę kur kas daugiau, jeigu ne toks nežmoniškas karštis. Daugelis garbus amžiaus žmonių tiesiog neriziavo savo sveikata.

kius ji žinanti iš mamos pasakojimų, nes jai tuomet buvę vos ketveri metukai. Tačiau mena, kaip jų troboje dažnai lankėsi „aukšti vyrai su dideliais šautuvas, kurie visada jai duodavo saldainių arba gabalinio cukraus“. Tie vyrai kartais ateidavo su armonika ir tuomet susėdė dainuodavo. Vieną partizanų dainą išmokiusi mama ir ją. Tą dainą, kaip dovaną išlaisvinusiems mūsų vaikų vaikystę ir jaunystę, D. Kaušlienė su sūnumi Gediminu padainavo renginio dalyviams.

LPKTS Grigiškių filialo pirmininkas Juozas Stanėnas savo dėdžių žūties vietoje

Sujaudino netiketas susitikimas su širvintiške Vanda Skrebutėnienė ir jos sunumi. 1946-aisiais Želmeniškėje žuvo du jos broliai – Edvardas ir Henrikas Pieviškiai. Apie jų žūties vietą sesuo sužinojo tik pernai, po 63 nežinios išlaukimo metų. Tuomet jiegyveno Ignalinoje, iš ten broliai ir išėjo į mišką. O sužinojo iš Valentino Šiaudinio knygos „Nuo arklo prie ginklo“ – paskambino pažįstami ir pasakė, kad knygoje yra minimos ir jos brolių partizanų – Naro ir Lakūno – pavardės.

Paminklą palaimino ir pašventino kunigas K. Palepšys. Rezistencijos istorijos tyrinėtojas visaginietis Laimonas Abarius išsamiai papasakojo apie „skraujantį būrį“ ir paskutinį jo mūšį Želmeniškėje. Renginio vedėjas Rimantas Klimas sakė, kad tik dėl Laimono atlanko didžiulio, kruopštaus ir neįkainojamo darbo jaunimas dabar žino, kas vyko pasipriešinimo metais.

Kalbėjosi ir atsiminimais dalijosi daugelis renginio dalyvių. Trijų brolių, buvusių partizanų Butrimų, sesuo Ona Laurinėnienė iš Kaniūnų buvo paskutinė, tuomet partizanus išlydėjusi į Želmeniškė. Jie prieš mūšį buvo apsistoję jos namuose Jakėnų kaimė. Švedriškės bendruomenės pirmininkas Antanas Jurgelėnas prisiminė, kaip tą sausio 15-ąją, jam grįžus iš mokyklos, kaime šaudymai truko pusę dienos, ir paragino, kad šis paminklas neapželtų piktžolėmis – tai reikštų, jog mes neverti čia žuvusiųjų atminimo.

Želmeniškėje išlikę vos du negyvenami namai, vienas iš jų Kuktiškė, Utenos rajone, dabar gyvenančios Danutės Ruzgaitės-Kaušlienės téviškė. Viešnia sakė, kad apie tuos įvy-

Dainų buvo ir daugiau. Jas dainaovo R. Klimas ir atkurto Vytauto partizanų apygardos vadas Bronius Zabulis bei jų draugai, pritariant visiems renginio dalyviams.

Gelių nuo rajono savivaldybės prie paminklo padėjo administracijos direktorius Rimantas Mačys. Jis išreiškė viltį, kad takai prie šio atminimo ženklo niekada neužžels. Ginklo broliai ir jų kova pagerbtini trimis Utenos savanorių salvėmis. Sargyboje stovėjo būrelis pasieniečių mokyklos kursantų, atvykusiu iš Medininkų.

Dar kalbėjo ir po renginio alumivibus vaišino buvęs partizanų ryšininkas Balys Bagatyras, Švedriškės bendruomenės narys Jonas Beržinis, žinomas sovietmečio disidentas Petras Cidzikas. Kai kurie kalbėtojai sakė, kad 1990 m. partizanų žadėtą laisvę iškovojo, bet vėliau Lietuva iš kelio nukrypo į takelį. Valstybę šunkeliais nuvedė valdžioje likę buvę kagiebistai, rezervininkai ir kitokie išdavikai. Žemės reforma buvo paversta dyktatūros reforma. Kalbėtojai kvietė nepasiduoti žeminiui tū, kurių galvoje dar tebešilpauja komunizmo vėjai ir nekartoti klaidų, kad vėl nereikėtų statyti naujų paminklų kovotojams už laisvę.

Renginio vedėjas R. Klimas padėkojo visiems prisidėjusiems prie šio paminklo pastatymo: Kazitiškio seniūnui Drąsučiui Jelinskui, Ažvinčių kaimo gyventojui Jurgui Gimžauskui ir kitiems. Ačiū ir Moksleivių namų direktoriui Darginui Mikėnui bei Daugėliškio seniūnui Juozui Paukštai, parūpinusiems transporto atvykimui į partizanų pagerbimo vietą.

Juozas STANĖNAS

Kodėl bijoma reikalauti to, kas priklauso?

Sugriuvus Sovietų sąjungai tolimesnę veiklą ir atsakomybę perėmė nauji sukurti Rusijos Federacija

Panašūs, bet skirtinti dvyniai

Fašizmas ir komunizmas – vienodos nusikalstamos teroristinės sistemos. Skirtumas tik kad fašizmas baigėsi Niurnbergo procesu. Komunistai iki šiol išsisuka nuo atsakomybės paklaudi, „atpirkimo oži“ – Staliną. Pražūtinga fašizmo veikla tešėsi 12 metų (1933–1945). Tuo tarpu komunizmo teroras klestėjo net 74 metus, pradedant 1917-aisiais ir baigiant 1991-ųjų rugpjūčio puču Maskvoje, todėl adekvacių šešis kartus daugiau nusikaltė žmonijai. Nusikaltimų sąrašas kraupus ir ilgas. Pradedant „geležinio Felikso“ kankinimui ir žudynių išradigumu, sąlyginai besitęsančiu iki šiol dabartiniu čečėnų tautos genocidu. Niekada nebus pamirštos masinės Ukrainos valstiečių žudynės 1931 m. pradedant kurti kolchozus, kai per Holodomoro akciją bolševikai badu išmarino 8 milijonus ukrainiečių. Toliau Katynė, Rainiai, Klepočiai, priverstinis tautų perkraustymas. Novočerkasko šachtininkų sušaudymas. Visko nesuminėsi, nes bolševikų viešpatavimo metais sunaikinta dešimtys milijonų įvairių tautybų žmonių, ir tai – ne karo metais.

Visa tai maciau iš arti, nes buvau to paties genocido auka. 1947 m. mane iš gimnazijos suolo kartu su tévais uždaroto teismo – „trojko“ sprendimu dešimčiai metų ištrémė į Tiumenės srities Baikalovo rajoną (dabar Jarkovo). Pagelbėti badaujančiomis daugiavaikėms šeimoms ir vienišiem seneliams 1948 m. šakiečio Kazimiero Jankausko iniciatyva įkūrėme draugiją „Priesaika ištrėmimo“. Istatus ir programą nusiuntėme į Jurginsko rajoną. Siunčiamus Tomsko tremtiniamus dokumentus perėmė NKVD. 1951 m. kovo pradžioje išmūsų rajono suėmė penkis, iš Jurginsko – septynis draugijos narius. Po žiaurių tardymų 12 vyrų teisė Vakarų Sibiro karinių tribunolas. Aštuoniems „atmieravo“ po 25 metus ypatingai griežto režimo lagерio. Kitus keturis nuteisė aukščiausia bausme – sušaudyti. Po kelių mėnesių man ir Antanui Volungevičiui mirties bausmę pakeitė 25 metams lagerio. Kazimierą Jankauską ir Antaną Kybartą sušaudė 1952 m. vasario 26 d. (taip parašyta reabilitacinė pažymose). Iš Tiumenės kalėjimo mane išvežė į Tai myro pusiasali, Norilsko penktą lagerį. Neištėrė žiaurus režimo 1953 m. gegužės 26 d. į darbą neįėjo šeši politinių kalinių lageriai. Apie 30 tūkstančių kalinių reikalavome komisijos iš Maskvos, naiviai galvodami, kad centras nežino, kas vyksta imperijos pakraščiuose. Komisija atvažiavo gal po mėnesio ir „pasitvarke“. Stalinas 1953 m. kovo 5 d. jau buvo miręs, Berija suimtas, tačiau atsirado, kas įsakė šaudyti į beginklius kalinius. Mūsų penktame lageryje nušovė apie 100 ir sužeidė daugybę kalinių. Kruvinai „pasitvarke“ enkavėdėtai atrinko apie 900 aktyviausių kalinių, tarp jų 86 lietuvius, ir išvežė į Magadaną aukso kasyklas. Ten išbuvau pusantrų metų ir mane pervezė į Irkutsko sritį, Taišetė lagerius. Tik po 14 metų grįžau į Lietuvą.

Tyruse ūkiančiojo balsas

1990 m. kreipiaus i SSRS gen. prokuratūrā dėl reabilitacijos. Po ilgo susirašinėjimo tik 1992 m. mane reabilitavo jau Rusijos Federacijos Tiumenės srities prokuratūra. Tada pareikalavau kompensacijos už nekaltais patirtas skriaudas. Ilgai spyriojosi buvę nusikalstamos imperijos veikėjai, kol pagrindinė tarptautiniu Hago teismu. Tada iš manęs pareikalo reabilitacijos pažymos originalo, ant kurios antroje pusėje 1994 metais užrašė kompensuojamą sumą – 1 337 625 rublius. Solidi sumelė, ar ne? Tačiau atsiimant pagal tuometinį rublio ir lito santykį gavau 1167 litus už 14 metų vargą ir pažeminimą. Kitokio atpildo ir nesitikėjau, pagaliau ne dėl to ir stengiaus. Svarbiausia, kad priverčiai galingą valstybę visapusiškai pripažinti savo kaltę, padarytų ne tik man, bet milijonams įvairių tautybų žmonių. Deja, to, ką padariau aš, negali, nesugeba ir nenori pareikalauti per 20 metų nepriklausomos Lietuvos valdžios. Ekonomistų paskaičiavimu, Rusija, „sojuzo“ reikalų perėmėja, mums privalo sumokėti apie 80 milijardų litų už padarytą žalą. Bet kam mokėti, jeigu niekas nereikalaus. Iki šiol nė vieno oficialaus diplomatinio pareiškimo, tik tylios užuominos, kad nereikia erzinti kaimyno. Dauguma iš tų, kurie mus valdo 20 metų, nepatyrė nei žalos, nei sunkumų. Sovietmečiu gyveno mini komunizmo sąlygomis. Atgimimo pradžioje, kai mes pagauti euforijos mitingavome, jie tvarkė kitokius savo reikalus. Per trumpą laiką „uzdirbo“ milijonus. Dabar girdžiu, kad „susirūpino“ ir mūsų reikalaus, siūlo nemokamą juridinę paramą. Tik nesuprantu, kam ji reikalinga. Siūloma kreiptis į teismą kiekvienam individualiai ir tokiu būdu išreikalauti atlygi. O gal aš kai ko nesuprantu? Tarkim, buvęs kolūkietis, priverstinai juo tapęs, už visų metų darbadienius gaudavo vienkartinę išmoką – maišelį dirsių. Iki šiol „kolchozu“ pirmininkų ir partinio aktyvo kiemuose riogso kombainai ir kitokia technika, kurią jie „privatizavo“, negi iš jų išreikalaus kompensacijos. Arba Sibiro tremtinys, dirbęs tik už alkaną pilvą, šachtose rausęs akmens anglį ar tauriuosis metalus, palikęs Sibire sveikatą, namo sugrižo tuščiomis kišenėmis. Su kuo jam teistis?

Taigi klausiu, ką tada atstovauja mūsų pačių renkamos valdžios? Tai ką bent simboliskai išplėšiau aš, siūliau ir ne kartą valdžios vyrams, tačiau iki šiol niekas negirdi. O galėtų pareikalauti pagal Vokietijos pavyzdį, kuri fašistų padarytas skriaudas žmonių kiek gali ištaiso.

Vytautas KAZIULIONIS,
buvęs politinis kalinas,
Norilsko sukilimo dalyvis

Kai kurie dalykai nesikeičia

Pastaruoju metu ne vienas susimąstome: kas Lietuvoje vyksta, iš kur tiek godumo, akiplėškumo, kodėl vargstantis vis daugiau skriaudžiamas? Ar pasaulinė finansų krizė kalta, ar patys esame praradę sąžinę? Kai kas jau ir pasaulio pabaigą ateinant įžvelgia. O gal nieko tokio ypatingo čia nevyksta, tiesiog esame tokie, kokie esame. Pažvelkim, ką 1947 metais savo dienoraštyje rašė Tauro apygardos kapelionas, kunielas Justinas Lelešius-Grafas (1917–1947):

„Guliu šiauduose ir galviju: dėl ko mes turime vargti, dėl ko mes vieni turime nešti tautos kryžių ir vargus? Turėdamos laiko, imu ieškoti viso to kaltininkų. Iš kur Lietuvos atsirado tiek daug išgamy, parsidavėliu?

Prieinu išvadą, biednuomenės socialinė padėtis mūsų Nepriklausomybės laikais jiems buvo nepakenčiamā. Už pusę lito darbininkas turėjo kirsti žydu per dieną malkas, tuo tarpu jis matė prabangoje skęstančius Kaučiukonius. Darbininkas su šeima kentė badą, tuo tarpu kitažmonių dalis ruošė ištaigingus balsius, kuriuose dažnai kelėdavo net naktines orgijas. Tą matė varge beskėstantis darbininkas. Jo galvosenoje bujojo neapykanta buržuazijai. Tokių užmirštų ir varge skęstančių šeimų buvo ne viena. Jos būrėsi viena prie kitos vis didesnius ratelius. Budri boliševikų akistą didelę bedugnę tarp biednuomenės ir pasitirinčios visuomenės greitai panaudojo savo juodiems darbams. Juos traukė į komunistinius ratelius. Maskva, nors pati skendo neturte, bet tam pinigų negailėjo. Ji bérė sauromis auksą. Gi varge paskendusios biednuomenės mases sužavėjo auksas. Mestas šükis, kad ir jūs esate žmonės, ir jūs galite naudotis turtais, kad ir jūs turite teisę į gyvenimą, užbūrė bemoksles mases. Jeigu mūsų Nepriklausomybės laikais būtų buvęs kreipiamas dėmesys į tą vargstančią liaudį, ijos vartingą buiti – to šiandien nebūtų ikykė.

Jeigu visi mes esame Lietuvos piliečiai, toje tautoje gime, tai visi turime teisę tautos gėrybėmis naudotis. Reikėjo duoti sąlygas: kad visi galėtų žmoniškai pragyventi. Jeigu aukštas valdininkas turėjo kelių aukštų namą, kurį dažnai įsigydavo vogdamis iš valstybės iždo, o tuo tarpu darbininko šeima gyveno fortuose ar tamšiuose, drėgnuose rūsiuose. Ar negalėjo valstybė sudaryti sąlygas, kad ir tos darbininkų šeimos turėtu tinkamus butus, kaip pridera žmogui, pragyvenimą.

Iš antros pusės: su pavydu žiūrėjo ūkininkas į dygstantį

Lapėno mūrą, tuo tarpu pats, atsisakydamas mėsos kąsnėlio, vežė už trisdešimt penkis litus savo bekoną, kad tik galėtų apsimokėti mokesčius. Juodi ponai Lapėno darbai šiandien visai tautai nėra paslaptis.

Kiekvienas valdininkas jautėsi padėties viešpats. Tarantaujas yra skirtas patarnauti visuomenei. Gi mūsų valdininkija išbardavo, iškolidavo bėmokslį kaimietį, siūsdavovelniop. Pagieža tautoje augo. Vieini dairėsi į Maskvą, antri į Berlyną, o treti – į Varšuvą.

Didžiausias teises mūsų Tėvynėje turėjo žyda. Jų rankose buvo kapitalas ir nebuvo galima tai nacionalizuoti, bendram tautos interesui paudoti žmonių prakaitu uždirbtus žydi kapitalus. Nedovanotinos tai klaidos, nedovanotini apsileidimai, kurie ir priivedė tautą prie pražūties.

Neturėjome mes net tinkamų pedagogų. Kaimo mokytojas dažnai be jokio pašaukimo pedagoginiams darbui, vietoj to kad ugdytų jaunuomenę savo gyvenimu, – juos stumė nuo savęs. Mokytojas, per dieną girtas, bendraudamas su įtartinos doros asmenimis, pats būdamas dväsios elgeta, negalėjo įžiebti į jautrią vaikucių sielą. Tėvynės meilės jausmo. Toks mokytojas, neturėdamas pedagoginio takto, jaunuomenę baidė nuo mokslo. Vaikas ruošė savo pamokas ne iš meilės mokslui, bet grynai iš baimės, kad girtuoklis mokytojas jo nedaužytų rykštėmis.

Buvo blogai tvarkomas ir mediciniškas aprūpinimas. Apskrities gydytojas, jeigu atvažiavo į kaimą pas ligonį, tai kad užgiedos už savo vizitą, tai žmogelis bevelytų geriau mirti, negu parduoti paskutinę karvę. Valstybė į tai nekreipė dėmesio. Jeigu gydytojas gauja algą, tai kokia dar reikalinta alga, kurią turi sudėti sergantieji žmonės?

Šiandien, prisiminus faktą, kad nedaugelis gydytojų galima prisišaukti prie sužeisto kovotojo, užverda pyktis ir drįstu juos pavadinti pinigo idealistais. Jeigu taip atsitikę, valstybė turi pasirūpinti ir tokiai žmonėmis.

Pažiūrėkit, piktuloliai, jūs gi ne tokie ir tokiai yra vienai. Visam pasaulyje visko atsitinga, bet mes mokame mokesčius ne tik biudžeto graužikams, mokame ir nelaimingiesiems, ir dar svarbiau juos gelbėti, o ne didžiules algas kitiems išlaikyti mokėti.

(Justinas Lelešius-Grafas, Lioginės Baliukevičius-Džukas „Dienoraščiai“, Kaučius, 1994 m., 109–110 psl.)

Taigi artolinėjom, peržengė kone amžiaus laikotarpi?.. Parengė Rytas BURNYS

Kanadiečio planuose – romanas apie Lietuvos partizanus

Su Kanados rašytoju, kritiku ir dėstytoju Antanu Šileika susitikome šių metų Santaros–Šviesos suvažiavime Lietuvoje, kur jis pristatė lietuvių kalba išleistą trečiąją savo knygą – „Bronzinė moteris“ (anglų kalba išleista 2004 metais), kurią galima įsigyti ir Lietuvos knygynuose.

Lietuviai emigrantų šeimoje Kanadoje gimęs A. Šileika yra labai jautriai susijęs su savo lietuviškomis šaknimis. Pasakodamas vaikystės prisiminimus, tvirtino svajojės apie močiutę, kuri padovanotą jam, vaikaičiui, maišą saldainių, kurių tada, vaikystėje, neturtingų emigrantų šeimoje, taip trūko. Kaip ir močiutės bei kitų artimųjų, likusių už geležinės sienos. Galbūt tas artimųjų stygius, virtęs vaišiškomis svajonėmis, ir paskatino talentingą jaunuolį pasinerti į fantastišką minčių pasaulį, pradėti kurti ir mokytis kūrybos (rašymo) paslapčių ir kitus. Toronto mieste jis kūrybos meistrystę dėsto jaujai kanadiečių kartai.

Pristatydamas savo trečiąją knygą A. Šileika užsiminė, kad dabar intensyviai dirba prie ketvirtosios knygos „Underground“ („Pogrindis“), kur aprašo sunkią Lietuvos partizanų dalią ir kovą. Pasišemti kūrybino įkvėpimo jis lankėsi Tauro partizanų apygardoje, susitiko su buvusiais Lietuvos partizanais. Jo romano veiksmas vyksta Merkinėje, jis aprašo partizanų mūšį, kurio metu kelioms dienomis Lietuvos partizanai buvo užėmę miestelį.

Pats yra perskaityęs daugybę rezistencijos dalyvių dienoraščių ir kitų lietuviškų leidinių apie ginkluotąjį mūsų tautos rezistenciją. Paklausitas, kodėl jis sudomino ši tema, rašymo subtilybes dėstantis Šileika atsakė paprastai: partizanų kasdienybė buvo tokia įvairia, kad né joks žmogus, net ir su labiausiai išlavinta fantazija, nesugebėtų išgalvoti tokį situaciją, į kurias patekdavo mūsų partizanai.

Kaip pavyzdžiui jis perpasakojo vieną iš partizanų vado dienoraščio skaitytą nutikimą, kai bunkeryje įsitaikę kovotojai į paviršių buvo išvedę vielos galvą, kuri veikė kaip radijo antena. Sėdėdami bunkeryje jie vieną dieną staiga pamatė, kaip radijo aparatas pakyla nuo stalos ir vėl nusileidžia. Supratę esantys aptikti, jie iššoko su paruoštais ginklais ir pamatė paprastą kaimietį, mėginantį iš žemės ištrauktį gerą vielos galvą: gal kur ūkyje pravers...

Šileika savo kuriamo naujojo romano ištraukas publicuoja internete. Jis teigė esą net 25 Europos ir Amerikos leidyklos jau susidomėjimo šiuo romanu ir norėtų jį išleisti.

Rytų Europos naujausiuju laikų istorija yra didelio vakařiečių susidomėjimo objektas. „Pogrindis“ ketinamas baigtis jau kitais metais.

„Tremtinys“ teiravosi rasytojo, iš kur toks didelis Vakarų susidomėjimas mūsų ginkluotaja rezistencija ir kodėl dabar? A. Šileika tvirtino, kad dabar Vakarų pasauliu Rytai tampa didelio susidomėjimo objektu. Kaip vieną šio susidomėjimo reikšmingą priežastį jis įvardina kelių užsienio mokslininkų išleistas istorines studijas apie tai, kas vyko posovietinėje erdvėje po

Antanas Šileika

Antrojo pasaulinio karo. Paklaustas, kodėl tik dabar, Šileika aiškina esą reikėjė gero dešimtmečio po Sovietų sąjungos žlugimo, kol istoriniai archyvai tapo prieinamais užsienio šalių tyrinėtojams ir papildomai laiko prireikė juos tyrinėti ir parašyti studijas. Jis tvirtino, kad dabar Rytų Europa minimų studijų dėka tapo integralia visos Europos istorijos dalimi, su kuria žingeidūs valariečiai tik dabar turi galimybę deramai susipažinti.

Jis mini savo draugą Alana Furstą, rašantį detektyvinius romanus, kurių veiksmas vyksta Merkinėje. Daugelį metų Vakaruose buvo manoma, kad lenkai buvo „kvailiai, kurie nuo nacių gynësi kardais“, nors iš tiesų laikësi geriau, negu prancūzai.

„Kvaili, nepasiruošę anglai buvo palikti naikančiai nacių ugniai pliaže. Tai kas turi teisę sakyt, kad lenkai buvo kvailesni? Tiesiog žmonės nežino. Todėl dabar jiems darosi įdomu“.

Tačiau ne viskas einasi taip sklandžiai, kaip norėtusi. Vakarų tradicijoje yra įsišakniję tam tikri supratimai, mitai apie Antrajį pasaulinį karą ir dabar, kai į Vakarų istoriją ateina Rytų Europa su savo dvejopa partizimi – tiek nacių, tiek sovietų okupacijos patirtimi, kyla tam tikri prieštaravimai.

„Mano jaunas draugas, iš Latvijos kilęs žydas, jaunesnis už mane dvidešimčia metų, kurio tévai persikraustė gyventi į Torontą, rašo ir ketina toliau rašyti apie savo senelio, veikusio sovietų pusē-

je, išgyvenimus. Jo senelis žydas, jei nebūtų sovietų, būtų buvę sunaikintas nacių, kaip ir kiti žyda. Tai jis rašo iš savo artimųjų patirties pozicijų. Sužinojęs, kad rašau apie Lietuvos partizanus, pareiškė, kad jie buvę žydšaudžiai. Jis apie juos žino tik tai. Ir nėra pačiai paaiškinti Lietuvos partizanų ginkluotos kovos motyvus,“ – samprotavo Šileika.

Jis tvirtino, kad prisilietus prie Lietuvos partizanų ginkluotos rezistencijos temos tampa įveltas ir į politinius dalykus. Jis neslėpė, kad Kanados atstovybės vadovas Lietuvos, sužinojęs apie rašytojo naujai rašomą romaną, susitikęs su juo detaliai išsklavinėjo apie kokius partizanus ir kokį pogrindį jis rašantis. Išgirdės, kad apie Lietuvos partizanus, diplomatas pareiškė, kad Lietuva pati dar nera išsiaiškinusi ir neturi veningos pozicijos apie tai, kas vyko Lietuvos po Antrojo pasaulinio karo. Jis taip pat užsiminė apie partizanų dalyvavimą žydi naikinime.

Būtų galima pasipiktinti tokiu Kanados diplomato konstatavimu, tačiau, reikia pripažinti, dalis tiesos jo žodžiuose yra. Dabartinėje Lietuvos yra gerbiantį Lietuvos partizanų auką ir taip pat – dinančių juos banditais.

Mégindamas pats sau atsakyti į klausimą, iš kur tiek dezinformacijos apie Lietuvos partizanus sklando ir šiandieniniame pasaulyje, Šileika prisiminė sovietų antlieťuviškos propagandos „šedevrą“, knygą „Vanagai iš anapus“, skirtą apjuodinti Juozą Lukšos-Daumanto legendą tapusį vardą, veiklą, kovą ir net šeimą. Jis įsitikinės, kad ir dabar šis romanas, arba pasakojimas, turi galios, nors yra ir kitų labai stiprių pasakojimų, gimusiu ir iš to paties Daumanto, Baliukevičiaus-Džuko, Ramanauskovo-Vanago išleistų dienoraščių ir pasakojimų.

Kaip kanadiečiui rašytojui pavyks išsipačioti iš dabartinio politizuoto supratimo apie tai, ką nacių nugalėtojai sovietai vykdė Rytų Europoje po Antrojo pasaulinio karo, dar nežinia. Kaip jam pavyks parašyti romaną anglų kalba plačiajai Vakarų auditorijai apie Lietuvos partizanus – taip pat nežinia. Aišku tik viena, kad A. Šileika supranta visą politinį ir istorinį reikalo sudėtingumą. Jau vien tai, kad Vakarai sulaikus romano mūsų naujausiuju laikų istorijos motyvais, yra labai reikšmingas ir gerbtinas ikykis. Belieka autorui palinkėti kūrybinių įkvėpimo ir su nekantrumu laukti kitais metais turinčio išeiti romano „Pogrindis“ („Underground“).

Ingrida VEGELYTĖ

Su Lietuva širdy

Rugpjūčio pirmajį šeštadienį Ariogaloje, Dubysos slėnyje, 20-ąjį kartą rinksimės į kasmetinį tarptautinį saskrydį „Su Lietuva širdy“. Lietuvos partizanai, buvę politiniai kaliniai, tremtiniai, Laisvės kovų dalyviai, jų vaikai ir vaikaičiai ruoštis kelionei į saskrydį pradeda metų pradžioje. Tai yra vienas iš svarbiausių metinių renginių, kur susitinka bendražygiai ir bendraminčiai iš visos Lietuvos. Gausiai visuose saskrydžiuose dalyvauja Šilalės rajono atstovai. Buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai, lydimi vaikų ir vaikaičių, dalijasi savo prisiminimais, varto tremties laikų nuotraukas.

Kaip aprašyti išpūdžius, jausmus, kuriuos patiriai dalyvaudama saskrydyje. Tai žodžiais nenusakomas jaus-

Šventė prasidėjo šv. Mišiomis, kurią Dubysos slėnyje aukojo J. E. arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius. Jis priminė, kokia svarbi Lietuvai yra Malda, gelbėjusi mūsų tautiecius visose negandose, kalėjimuose ir tremtyje. Šv. Mišiose giedojo solistas L. Mikalauskas ir jungtinis buvusių tremtinių ir politinių kalinių choras.

Virš slėnio galingai nuskambėjo Lietuvos Respublikos himnas. Žuvusieji už Lietuvos laisvę, negrižusieji iš kalėjimų ir tremčių, visi nužudytieji ir nukankintieji mūsų tautiečiai pagerbtini tylos minute.

Saskrydžio dalyviai audringais plojimais sutiko Europos Parlamento narį prof. Vytautą Landsbergį. I susirinkusiuosius kreipėsi Lietuvos Respublikos Seimo nariai, sveikinimo žodį saskrydžio dalyviams perdarė Prezidentė Dalia Grybauskaitė. Šventėje dalyvavo Latvijos ir Estijos pasipriešinimo organizacijų atstovai.

Kaip ir visa-
da, praėjusiais metais saskrydyje da-
lyvavo gausi Šilalės
rajono delegacija,
vadovaujama buvu-
siųs politinės kalini-
nės, LPKTS Šilalės filialo pirmininkės, Šilalės rajono tarybos narės, po-
etės, mokytojos Teresės Ūksienės ir
Šilalės rajono mero pavaduotojo Jo-
no Gudausko.

Džiuginome kaimynus gausiu jaunuju šaulių būriu, kuriuos lydėjo jaunuju šaulių vadovai A. Dragūnas, J. Linkevičius, Laukuvos jaunuosis šaulius iš saskrydžio atlydėjo Norberto Vėliaus gimnazijos direktorius V. Jur-
gaitis. Didelis būrys uniformuotų jaunuolių patraukė Tauragės apskrities LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės vado Algirdo Genio akis. A. Ge-
nys džiaugėsi mūsų rajono jaunuju šau-
lių vadovų veikla, suburiant jaunuolius aktyviai veiklai.

Svečiai džiaugėsi gausiu mūsų bū-
riu, vyriausiais ir išvermingiausiais Laisvės kovų dalyviais J. Norvilui, Z. Baranauskienė, Lietuvos partizanės P. Gestautienės šeima, D. A. Lukaus-
kui, A. Rašinsko, Petruskių ir kt. šeimomis. Ypač džiugino jaunimas, nuoširdus bendravimas. Labai malonu, kad i tokius svarbius renginius noriai vyksta jaunimas, šeimos. Šilalės r.
mero pavaduotojas Jonas Gudauskas rodė pavyzdį – šventėje dalyvavo vi-
sa jo šeima.

Saskrydžio dalyviai naudojosi uni-
kalia proga pabendrauti, susipažinti su kitų rajonų vykdomais projektais, susitikti su buvusiais tremties ir kalė-
jimų draugais. Jaunimas turėjo galimi-
bę savo akimis pamatyti Lietuvos partizanų buitį žeminių maketuose.

Šventės dalyviai jaunimui lin-
kėjo branginti Tėvynę, neužmiršti savo tėvų ir senelių sunkios kovos dėl Lietuvos laisvės, sunkios dalios Sibiro platybėse.

Tikiuosi ši šeštadienį vėl patirsime nepamirštamą akimirką ir džiaugsi-
mės nuoširdžiais susitikimais.

Loreta KALNIKAITĖ

Ariogalos saskrydžiai – tai reiškinys

Esu gimės Krasnojarsko krašte. Pastaruosius 32 metus gyvenu ir dirbu Kaune, tačiau jaučiu didžiulius sentimentus Raseinių kraštui. 1951 metų rudenį iš Šiluvos Sibiran ištremta mano tėvų Jono ir Janinos Rimkų šeima su dvieju mažamečiais vaikais. 1959 metais sugrįžome arčiau mamos tėviškės, į Juodmedžių kaimą, netoli Vosiliškio. Šio bažnytkaimio, esančio Raseinių rajono pakraštyje, kapinaitėse ir ilsisi šviesaus atminimo téveliai, kaip priesaką palikę mums, keturiems savo vaikams, puoselėti jų pastatytus namus Barsukynės kaimė. Būtent iš čia mes ir vykstame į Lietuvos buvusių tremtinių, politinių kalinių ir Laisvės kovų dalyvių saskrydžius Ariogaloje.

Lietuva garsi ne tik savo dainų šventėmis, kuriose būtinai nuskamba Raseinių rajone gimusio Maironio „Lietuva brangi“. Lietuva garsi daugybė metų. Šiluvoje vykstančiai is Šilinės atlaidais.

Visam pasaulyi žinomas ir Lietuvos indėlis į sovietų imperijos sugriovimą, mūsų šalies piliečių patriotišumas. Jau du dešimtmečius kiekvieną rugpjūtį Lietuvos patriotiškumo sostine tampa Ariogala. Reikia apsilankysti ten vykstančiuose saskrydžiuose, kad iki galvo voktum, suprastum, ką reiškia žodžiai LIETUVA ir TÉVYNÉ. Reikia pamatyti ten susirenkančiųjų akis, pasiklausytų bendaravimo, dainų...

Šiame trumpame straipsnyje noriu perteikti tai, apie ką tarpusavyje kartais pasikalba apsilankiusiųjų Lietuvos buvusių tremtinių, politinių kalinių ir Laisvės kovų dalyvių saskrydyje. Stebina ir piktina daugumos Lie-

tuvos politikų abejingumas šiam patriotiškumo reiškiniu. Saskrydžių svečiams: politikams, valdžios atstovams, suskaičiuoti visada pakanka dviejų rankų pirštų. Kartais imi ir pagalvoji, kad šis tradicinis unikalus renginys domina tik vieną kitą tremtyje gimusį politiką, na ir... profesorių Vytautą Landsbergį. Pabandyti pafantazuoti. Isivaizduokime, kad į būsimą, jau net 20-ąjį saskrydį Ariogalos Dai-
nų slėnyje atvyks ne tik Lietuvos Respublikos Prezidentė, bet ir visi LR Seimo nariai, išvažiuojamajį LR Vyriausybės posėdį čia praves Andrius Kubilius... Jau matau šypsenas Jūsų veiduose, o gal net pagalvojote, kad

Šilalės delegacija saskrydyje „Su Lietuva širdy“

Juozas Rimkus (centre) bendraminčių būryje Ariogaloje
Dalias Maciukevičienės nuotr.

tam „sibirionui“ su galva negera. Jeigu rimtai, manau, kad politikams, ypač partijos Tėvynės sajunga-Lietuvos krikščionys demokratainiam tikrų būtų pravartu pabūti kartu su ta Lietuva, kurią šaudė, nesušaudė, kurią trémė, neištremė... Gal tada ta mūsų Lietuva iš tikrųjų neišsivaikščiotų.

Esu optimistas. Tikiu, kad Ariogalos fenomenas – Lietuvos buvusių tremtinių, politinių kalinių ir Laisvės kovų dalyvių saskrydis pakvies mūsų vaikaičius ir po 80 metų pažymeti savo šimtojo gimtadienio... Žinoma, jis bus pakitus, igavęs naujų formų, spręs visai kitas problemas. Tačiau visus jungs ta pati Tėvynė Lietuva. Tegul tai ir išsipildo.

Juozas RIMKUS

Rugpjūčio 7 dieną (šeštadienį) Ariogaloje įvyks jubiliejinis – 20-asis Lietuvos buvusių politinių kalinių, tremtinių ir Laisvės kovų dalyvių saskrydis „Su Lietuva širdy“

Programa

10.30–11 val. saskrydžio dalyvių eisenos rikiavimas prie bažnyčios. Kariuomenės pučiamųjų instrumentų programa Ariogalos gatvėse.

11 val. šventinė eisenė nuo Ariogalos parapijos bažnyčios į Dubysos slėnį.

12 val. Šv. Mišias Dubysos slėnyje aukoja Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius. Pritaria LPKTS jungtinis chorus, solistai Liudas Mikalauskas, Egidijus Bavikinas.

13 val. iškilmingas šventės atidarymas: „Tautiška giesmė“, valstybės ir LPKTS vadovų, saskrydžio svečių sveikinimai.

14 val. LPKTS jungtinio choro ir solistų koncertas.

15–19 val. šventinė popietė. Dalyvauja dainininkas V. Šiškauskas, Jungėnų kaimo kapela ir kiti meno kolektyvai.

Lietuvą globos angelai

Anykščių sakralinio meno centre atidarytas pirmasis Lietuvoje Angelų muziejus. Didžiąją dalį kolekcijos skulptūrų – per šimtą angelų, tapybos ir grafikos kūrinių, muziejui padovanojo Beatričė Kleizaitė-Vasaris, menotyrininkė, kino, teatro ir dailės istorikė, 1989 metais iš JAV grįžusi į Lietuvą. 2002 m. Vilniaus miesto savivaldybės už produktyvią kultūrinę veiklą menotyrininkė B. Kleizaitė-Vasaris buvo apdovanota Barboros Radvilaitės medaliu. Ji taip pat yra gavusi ir dar vieną ne mažiau svarbų apdovanojimą – Lietuvos Didžiojo kuniogaikščio Gedimino ordino Riterio kryžių.

Ekspozicijoje – nuo seniosios liaudies skulptūros iki garsiu išeivijos lietuvių dailininkų kūrinių. Tarp jų – garsaus dailininko Leonardo Gutausko kūrinių „Mėlynas

angelas“, rašytojos Jurgos Ivanauskaitės ant paprasto stiklinio butelio tapytas „Beatričės angelas“, kauniečio skulptoriaus Liudviko Ivaškevičiaus išdrožti angelai.

Lietuvos Angelų muzie-

bet ir viso pasaulio.

„Tikimės, kad Angelų muziejus smarkiai išsiplės. Kas žino, gal visas Sakralinio meno centras taps Angelų muziejumi“, – svarstė Anykščių sakralinio meno centro projektų koordinatorė B. Lukaitienė. Paklausta, kokie angelai gali patekti į muziejus kolekciją, B. Lukaitienė sakė: „Bus renkami įvairių menininkų sukurti angelai: iš medžio, geležies, tapyti... Viskas, kas susiję su angelais. Viena moteris mums jau skambino, sakė

norinti padovanoti savo iš karpinių padarytą angelą“.

Muziejus steigėjai ir mecenatė tikisi, kad šis muziejus bus savotiška atsvara Kaune iškurtam Velnių muziejui.

„Tremtinio“ inf.

jus – penktasis pasaulyje. Panasūs Angelų muziejai įkurti Viskonsino valstijoje JAV, Ispanijoje, Serbijoje ir Vokietijoje. Todėl tikimas, kad šis muziejus pritrauks daugybę lankytojų ne tik iš Lietuvos,

Liudviko Ivaškevičiaus „Angelas“

Nežinomo liaudies meistro „Angelas, laikantis žvakę“

Lietuvos partizanų spauda

(atkelta iš 1 psl.)

Tiek atskirais leidinėliais, tiek ir partizanų laikraščių puslapiuose buvo leidžiamas partizanų kūryba. Rezistencijos metais yra žinomų ir rusų kalba išleistų partizanų leidinių. Partizanų laikraštelių paprastai būdavo dvisavaitiniai arba išeidavo kartą per mėnesį.

Partizanų spauda ypač didelę reikšmę įgijo 1949 m. vasario 16 d. įkūrus vyriausiąją Lietuvos partizanų vadovybę – Lietuvos laisvės kovos sąjūdį (LLKS). Netrukus pradėtas leisti vyriausiosios partizanų vadovybės laikraštis „Prie rymančio Rūpintojėlio“. Laikraščio redaktoriumi paskirtas Rytų Lietuvos srities partizanų štabo atstovas, LLKS Visuomeninės dalies viršininkas Juozas Šibalia-Merainis, Diedukas. J. Šibalia-Merainis ne tik dirbo ideologinį darbą, tačiau rūpinosi ir spaudos tiekimo reikalais. Jo sukurta sistema užtikrino, kad vyriausiosios partizanų vadovybės leidinys pasiekė visas apygardas. Pagal J. Šibailos pasiūlytą schemą, kiekvienas apygardos štabas per savo ryšininkus gaudavo 10 „Prie rymančio Rūpintojėlio“ egzempliorių, tada savo jégomis daugindavo ir toliau platindavo apygardos teritorijoje.

Svarbūs vaidmenį Aukštai-

tijos ir visos Lietuvos partizanų spaudos leidimui suvaidinėjo partizanų poetas Bronius Krivickas-Vilnius, redagavęs Aukštaitijos partizanų vadovybės leidinį „Aukštaičių kova“, aktyviai bendradarbiavęs LLKS leidinyje „Prie rymančio Rūpintojėlio“. Kovotojas žuvo 1952 m. rugsėjį Raguvos miškuose. B. Krivicko-Vilniaus žūtis buvo didelis smūgis partizanų spaudos leidybai.

Kitas žymus Aukštaitijos krašto partizanų spaudos leidėjas – Algimanto apygardos Visuomeninės dalies viršininkas, poetas, mokytojas Jurgis Urbonas-Lakšutis, žuvęs 1948 m. Jis redagavo Algimanto apygardos partizanų laikraštį „Partizanų kova“ (kai kurie laikrašteliu numeriai vadinasi „Partizaninė kova“). Jis buvo ir daugelio neperiodinių apygardos leidinių autorius arba sudarytojas: leido satyrinį poezijos ir prozos žurnalą „Istrebiteliada“, parengė neperiodinius leidinius „Pavergtos Šventosios kloniais“, „Nejveiksi, sūnau Šiaurės“. Trumpa ištrauka iš pastarajame leidinyje išspausdinto J. Urbono-Lakštučio kūrybos eilėraščio „Faziziejams“:

*Ne mums vosilkos mėlynos,
Ne mums gėlės pražysta,
Kai rytas brékšti vėlinas,
Bevogdamas jaunystę...*

*Ne mums saulėtos vasaros,
Ne mums vakarai rausta;
Pakeičia juoką ašaros,
O tamios naktys – aušrą.
Ir vėl bėgs žmonės vieškeliais,
Dainuos vėl himnus laisvei...
Tik saugok juose, Viešpatie,
Ta, ką krauju mes laistėm.*

Operacijų prieš partizanus metu sovietų saugumas iš bunkerų paimdavo rašomąsias mašinėles ir spaudos dauginimo aparatus. Sovietų saugumo dokumentuose užfiksuota, kad 1944–1952 m. iš sunaikintų partizanų bunkerų paimta 577 rašomosios mašinėlės ir dauginimo aparatai, 1952–1953 m. – 57 dauginimo aparatai, 2 savadarbės spausdiniimo staklės, 3 rotatoriai, 50 rašomųjų mašinėlių. Šimtai partizanų spaudos leidėjų ir platinėjų rezistencijos metais žuvo, tūkstančiai éjo Sibiro lagerių kančių keliais.

1957 m. išėjo paskutinis žinomas partizanų leidinys. Tai buvo Prisikėlimo apygardos partizanų laikraštėlis „Partizanų šūvių aidas“. Leidinio redaktorius K. Liuberskis-Žvainys 1958 m. dingo be žinios.

Nepaisant skaudžių netekčių, partizanų spaudos vaidmuo buvo nepaprastai svarbus pasipriešinimo kovos metais, nesumenkojo istorinė reikšmė ir mūsų dienomis. Tai lietuvių tautos kovų ir vilčių metraštis.

Elena MARKUCKYTĖ,
Donatas PILKAUSKAS

Sveikiname

80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname 1949-ųjų tremtinius Adelę ŠILKAITĘ-KASPERAVIČIENĘ ir Leoną ŠILKĄ.

Mielieji, Jūs nuėjote prasmingą, ilgą gyvenimo kelią. Buvo visko: džiaugsmo, skausmo, praradimų, netekčių, išsiplėtusių ir neišspildžiusių troškimų ir vilčių. Tegul dar ilgai plazdés Jūsų širdys, o bėgantys metai teatneš jums sveikatos, laimės ir džiaugsmo.

LPKTS Pakruojo filialas

* * *
Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga sveikiname Petrą MASLAUSKĄ, Lietuvos laisvės kovų dalyvį, savo drąsais ir pasiaukojamais darbais ir poeilgiais pasitarnavusį partizaniam pasipriešinimui prieš sovietinius okupantus Obelių-Rokiškio krašte. Linkime stiprios sveikatos ir ilgų gyvenimo metų.

Obelių istorijos muziejaus vedėjas Andrius DRUČKUS, LPKTS tarybos pirmininkas Edvardas STRONČIKAS

Pastatykime paminklą Motinai

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga rengiasi pastatyti Kovotojų, žuvusių už Lietuvos Laisvę, Motinos paminklą Kauno buvusiose senosiose kapinėse.

Prie šio paminklo pastatymo galite prisidėti ir Jūs, Jūsų šeimų nariai, giminės, kaimynai, norimą paaukoti sumą pervesdami į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos DnB NORD banko sąskaitą Nr. LT864010042501566754. AB DnB NORD bankas, Kauno skyrius, banko kodas AGBLLT2XXXX, SWIFT kodas, adresas: Laisvės al. 86, LT-44250 Kaunas.

Dėkojame paaukojusiems:

Janinai ir Vytautui Kazulioniams – 50 litų,

Apolonijai ir Vytautui Melešiams – 50 litų,

Bronui Skendeliui – 50 litų,

Vladui Miliui – 50 litų,

Onai Šimbelienei – 20 litų,

Zigmui Lubai – 30 litų,

Onai Baublienei – 100 litų,

Vytautui Kukliui – 50 litų,

Kazimierai Onai Puras – 50 litų,

Jonui Beržanskui – 30 litų,

Marijai Vaitulevičienei – 30 litų,

Vladui Mikailionui – 20 litų,

Jonui Tamulevičiui – 20 litų,

Boliui Paulauskui – 20 litų,

Danutei Grigaravičienei – 20 litų,

Petrui Tribandžiui – 20 litų,

Juozui Ciūniui – 50 litų,

Jonui Jonyliui – 50 litų,

Rūtai Kučinskienei – 30 litų,

Jonui Ciūniui – 50 litų,

Danai Vaisietienei – 40 litų,

Onai Stoškienei – 20 litų,

Vandai Ciūnienei – 50 litų,

Vytautui Mačioniui – 50 litų,

Antanui Ciūniui – 50 litų,

Auksei Makaravičienei – 20 litų,

Jonui Velyviui – 20 litų,

Natalijai Velyvienei – 10 litų,

Pranei Juškevičienei – 10 litų,

Jadvygai Akulavičienei – 10 litų,

Marijai Macidulskienei – 20 litų,

Alesei Danutei Nekrašienei – 10 litų,

Onai Sikorskienei – 20 litų,

Danutei ir Vytautui Dunderiams – 200 litų,

Agotai Jaurienei – 30 litų,

Vincei Valackaitai – 30 litų,

Pranui Platūkiui – 20 litų,

Gražinai Kuodienei – 10 litų,

Jonui Grigui – 20 litų,

Sigutei Grigaitei – 30 litų,

Aldonai Rutkauskienėi – 30 litų,

Aldonai Dastikienei – 20 litų,

Birutei Neverauskienei – 20 litų,

Stasei Čiurlionienei – 20 litų,

Valerijai Dringelienei – 200 litų.

LPKTS pirmininkas Povilas Jakučionis

Paminklas partizanams buvusioje Girdvainių sodyboje

(atkelta iš 1 psl.)

1949 m. gruodžio 27 d. vakare pas Gaurylių kaimo gyventoją Joną Girdvainį atėjo partizanais apsimetę 6 agentai smogikai: „Ažuolas“, „Siaubas“, „Dobilas“, „Vilius“, „Pantera“, vadovaujami Mažeikių MGB vyresniojo operatyvinio įgaliotinio Mezjanovo. Vienas iš jų buvo apristiukas, vaidino nekalbantį, sužeistą, matyt, blogai kalbėjantį lietuviškai ir bijojo išsiuoti. Namiskius atejuosei suvarė į trobą, lauke paliko sargybinį. Po pusiaunakčio pasirodė trys partizanai. Susitiko, tarėsi dėl kito susitikimo. Išėjė kieman atsisveikino, ir tuomet įnueinančių partizanų nugaras pasipylė šūviai... Taip žuvo Jeronimas Kačinskis-Taifūnas, gimęs 1921 m. Balenėlių k., Nevarėnų valsč., Telšių apskrityje. Lietuvos kariuomenės puskarininkis, beje, karui pasibairgus, kurį laiką dirbės Paventės apylinkės sekretoriumi, tačiau neištvėrės tarnybos okupantui, 1948 m. gegužę išstojo į partizanų gretas. Tapo Alkos rinktinės Sedos kuopos partizanu. 1949 m. rugpjūčio mėnesį paskirtas Šatrijos rinktinės Nevarėnų kuopos vadu. Kartu su juo žuvo brolis Pranas Kačinskis-Ūkvedis, gimęs 1927 m., ir vokiečių kareivis Ugo Šlichteris-Kaizeris, gimęs 1909 m. (?) Smogikai žuvusiujių kūnus Jonui Girdvainiui liepė sukrauti į vežimą ir nuvežti į stribų būstinię Tirkšliuose. Kur užkasti jų kūnai, ir dabar nežinoma, spėjama, kad Tirkšlių žvyrdubėje.

Girdvainių šeima buvo suimta. Joną Girdvainį ir jaunesnįjį sūnų Praną, dirbusį kolūkyje saskaitininku, nuteisė po 10 metų lagerio, motiną ir dukterį po tardymu paleido.

Po pamaldų ir istorinių įvykių apžvalgos, išbažnyčios mašinų kolona, lydima policijos ekipažo, pajudėjo buvusių Girdvainių sodybos link. Saulės spinduliu nūvestas gėlėse skendėjo paminklas, skirtas partizanų atminimui ir čia buvusiai sodybai jamžinti.

Tylos minutė, pasvirusių vėliavų miškas, patrankų salvės: už Lietuvą, Laisvę ir žuvusiuosius. Skambėjo buvusių politinių kalinių ir tremtinų choro „Atmintis“ atliekamos partizaniškos dainos, poetės Sofijos Šviesaitės eilėraštis žuvusiemis Pievėnų partizanams. Ta proga kalbėdamas Mažeikių rajono savivaldybės mero pavaduotojas Rimantas Norkus apžvelgė ir

kitus savivaldybės komisijos dėl rezistencijos vietyjų jamžinimo rajone nuveiktus darbus.

Sodybos šeimininko sūnus – atkurto Vietinės rinktinės karių sajungos vadas dimisijos majoras Bronius Girdvainis, paminklinio akmens statybos iniciatorius ir fundatorius, papasakojo apie savo tėvą Joną Girdvainį, tarpukario Lietuvos trijų kaimų: Pievėnų, Gaurylių ir Plėnakių seniūnā, vėliau – Žemaičių apygardos partizanų ryšininką. Jų namuose buvė du bunkeriai: svirne ir tvarte. Juose slėpdavosi Ignas Lupeika, Zofija ir Adelė Lupeikaitės, kiti krašto partizanai. Bronius Girdvainis taip pat prisiminė, kaip jo, LŽŪA studento, 1950 m. sausio 16 d. grįžtantį iš Kauno į namus, Mažeikių geležinkelio stotyje laukė MGB ir areštavo – buvo nuteistas 25 m. lagerio, kaičio Kazachstane.

Atkurtos LLKS Žemaičių apygardos vadas, dimisijos kapitonas Steponas Grybauskas ir pavaduotojas Anicetas Andrijauskas prisiminė, kokiomis sunkiomis sąlygomis gyveno ir kovojo partizanai, dėkojo žmonėms, jamžinantiems žuvusiu kovotojų atminimą. Tokią iškilmingą valandą Klaipėdos jūrų šaulių būrio vadas Virginijus Valančius prie tik ką pašventinto paminklo priėmė jaunojo šaulio priesaiką. Tirkšlių seniūnas Klemensas Sobutas sakėsi, kad jo, tuometinio vako, sąmonėje giliai įstrigo tie baisūs įvykiai kaimynų Girdvainių sodyboje. Seniūnas seniūnijos vardu pasižadėjo prižiūrėti paminklą. LPKS Mažeikių skyriaus pirmininkas Albertas Ruginis pažymėjo, kad tai jau septintas paminklas, pastatytas žuvusiem partizanams Mažeikių rajone, ir padėkojo visiems atvykiems į šventinimo iškilmes.

Renginį vedė Tirkšlių kultūros centro renginių organizatorė Eurika Uščinienė. Šventė tėsési Elvyros Knabikienės ir Irenos bei Alfonso Degučių sodyboje, Bružų kaime. Skambėjo dainos, žmonės buvo vaišinami šviežiu medumi ir kareiviška koše, kurią parūpino Mažeikių šauliai, vadovaujami Prano Trakinio. Gretimame miškelyje Alfonso Degučio įrengtas partizanų bunkeris tapo netikėta šventės staigmena visiems dalyviams, ypač jaunimui.

Tokių patriotinių renginių dėka rezistencijos kovų istorija tampa suprantama ir svarbi.

Albertas RUGINIS

Švytintis dailininkės Sofijos Rickevičiūtės pasaulis

Antano Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejuje veikia buvusios tremtinės, dailininkės Sofijos Rickevičiūtės darbų paroda. Šiemet gražų jubiliejų atšventusi menininkė pakvietė į jubiliejinę dvidešimtają personalinę parodą. Joje autorė žiūrovams pristato naujausius tapybos ir akvarelių darbus, sukurtus per praėjusius metus.

Gyvenime trapi, intelektualė, santuri Sofija, prabilus apie kūrybą, pasikeičia. Tapymas – jos pasaulis. Ji nuolat mąsto apie tapymo technikas, gilinas i patį tapymo procesą, daug reikalauja iš savęs ir griežtai save vertina, dirba nuosekliai ir sistemiškai. Žvelgiant į atskirų darbų potėpius, vyrauja labai įvairus braižas: nuo greito, net siautulingo, iki ramaus apgalvoto dažo uždėjimo. Savo kūryboje autorė moka būti neatpažstama, o gal tiesiog taip žaidžia su žiūrovu, tarsi tikrinama pastabumą. Menininkė priklauso tapytojų kartai, jaučiančiai didelę moralę atsakomybę stovint prieš molbertą. Tarsi savaiame suprantama – kūryba yra aukščiau ir svarbiau visko, kas supa kasdien.

Menininkės polinki į tapymą pastebėjusi mama nuvedė dukterį į Juozo Naujalo meno mokyklą. Ją baigusi, Sofija išstojo į Vilniaus dailės institutą. Tapybinio mąstymo formavimuisi įtakos turėjo Sofijos dėstytojai: A. Gudaitis, J. Švažas, A. Šaltenis, V. Karatajus. Menininkė teigia: „Kaip žmogui reikia oro, vandens, saulės šilumos, gyvenimo džiaugsmo, taip man reikia tapybos, be jos nematytiau gyvenimo.“ Nors kelias iki meno buvo labai nelengvas.

1951–1960 m. Sofijos Rickevičiūtės likimas pažymėtas juodu tremties ženklu. Vienuolikos mėnesių kartu su šeima buvo išvežta į Sibirą, Tomsko sritį. Nežiūrint itin skaudžių išgyvenimui, Sofija su didele meile ir pagarba pasakoja savo šeimos istoriją, turėjusią dilelės įtakos jos pačios asmenybės formavimuisi. Senelis Ipolitas Barauskas, pirmasis Lietuvos notaras, baigęs teisės mokslus Maskvoje. Sofijos mama – Sofija Barauskaitė-Rickevičienė artimai bendravo su savo pusbroliu diplomatu, lietuvių literatūros klasiku Jurgiu

Dailininkė Sofija Rickevičiūtė savo darbų parodoje

Savickiu. Sofijos tėcio M. Rickevičiaus dvare Leščiuose nuolat skambėjo muzika, buvo skirtos didelis dėmesys kultūrai ir mokslui. Ši praeitis – vi suomet tapytojos širdyje.

Žvelgiant į ilgametę autorės kūrybą, tarsi į atskirus pogrupius galima išskirti temas, prie kurių nuolat sugrįztama. Per daugelį metų ji liko ištikima sakralinei temai, peizažo, abstrakčių kompozicijų, portreto žanru. Nors Sofija linkei iš anksto apgalvoti būsimą parodų koncepciją, šiemetinė yra daugiau apžvelgiajamo pobūdžio. Joje labai įvairiapuskai atskleidžia pastarųjų metų tapybos ir akvarelių darbai. Juolab, sunku būtų ir nusakyti, kuri sritis yra labiau dominuojanti, greičiau jos yra lygiavertės ir lygiagrečiai svarbios. Galbūt darbo intensyvumą nulemia ir metų laikai. Tapybai skirti – žiema, ruduo, akvareli – pavasaris, vasara.

Parodoje Sofijos pasaulis vaikus, atviras, persmelktas sodraus, kai kuriuose darbuose net tviskančio kolorito. Laisvai eksperimentuojama spalva ir potėpiu. Darbų kompozicijose, kaip ir būdinga Sofijai, – dėmesys detalei. Spalva atskleidžia nuotaiką, diktuoja pašnekėsio temą. Ypač tai ryšku cikluose, kuriuose autorė tapo gėles. „Magnolijos“ sužydi drąsai,

iškart patraukia dėmesį į vitališumas ir žiedų gausa. Susidaro įspūdis, jog žiedai tuo iškris iš pažeikslėlių plokštumos. Tai tiesiog sugebėjimas užfiksuoja patį aukščiausią augimo tašką, kai gyvybė pulsoja ir keičiasi. Daug ramesni autorės peizažai, kuriuose abstrahuotai pertekliamos gamtinės formas tampa greičiau dvasios peizažo atspindžiu – jautriu, vibrnujančiu ir giliai išjaustu, perteiktu paprastu išgrynintu kelių spalvinių potėpių būdu.

Šioje parodoje svarbus autorės dėmesys buvo skirtas ir portretų serijai. Tapybos ir akvarelių darbuose jamžintos ižymios asmenybės bei itin svarbūs ir autorės mylimi žmonės. Neužmiršti kolegos ir bendraminčių: fotomenininkas Aleksandras Macijauskas, LDS Kauno skyriaus pirmininkas Gintautas Vaičys, architektas Karolis Mekas. Neatsitiktinai parodoje net keletas tapytojos Indrė Šataitės-Baronės portretų. Ilgus metus Sofija Rickevičiūtė draugauja su Alfredo Šato šeima. Tvirta draugystė sieja Sofiją ir su tapytoja Indre Šataitė-Baronė.

Atskira erdvė parodoje yra skirta šventųjų vaizdavimui. „Po daugelį metų darbuose susikristalizavo sakralinė tema. Šia tema sprendžiu šiuolaikiškas problemas“, – teigia menininkė. Spalvomis sukurdamas stiprius energetinius laukus, Sofija nesustoja žavėtis gyvenimu. Savo pozityvumą ir optimizmą išlieja savo darbuose. Ar daug šių metiniuose autorės darbuose fatališkumo? Galbūt... Bet noro žavėtis gyvenimu, tai tikrai netruksta. Sofija mintysis jau kuria būsimų metų planus. Kas žino, kokią dailininkę pamatysime tuomet.

Personalinė Sofijos Rickevičiūtės paroda Antano Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejuje Kaune veiks iki rugpjūčio 15 dienos.

Jurgita RIMKUTĖ

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumeratos indeksas – 0117.

Prenumerata kainuoja:

1 mėn. – 7 Lt,

3 mėn. – 21 Lt.

Vienas savaitraščio numeris kainuoja 1,75 Lt.

„Tremtinys“ išeina keturis kartus per mėnesį.

Prenumerata priimama „Lietuvos pašte“ iki kiekvieno mėnesio 22 dienos.

Juozapa Lukminaitė-Chaklauskienė
1926–2010

Gimė Ariogalos rajono Leščių miestelyje Prano ir Marijonos Lukminų šeimoje, sunkiu darbu Amerikos anglies kasyklose uždirbtame Jucių dvare. Šeimoje augo septyni vaikai.

1941 m. tėvas buvo suimtas, kalėjo ir 1942 m. mirė Rešotų lageryje. Motina su šešiais vaikais buvo ištremta į Altajaus kraštą, ten 1942 m. mirė. Likę našlaičiai vaikai buvo tremiami toliau – į mirties ženklu pažymėtą vietą prie Laptevų jūros – Trofimovsko salą.

Bado išsekintas, 1942 m. mirė brolis Edvardas, gimęs 1918 metais, 1942 m. varo-

mas į lagerį, sniego audroje žuvo brolis Bronius, gimęs 1920 metais.

Našlaitės seserys buvo išskirtos: Juzė pateko į vaikų namus, Elena – į ligoninę, Birutė ir Irena – į sunkius žvejybos darbus. Nuo žiaurių patyčių ir kankinimų Juzė pabėgo iš vaikų namų ir tik gerų žmonių dėka liko gyva. Su seserimis susitiko 1950 m. Jukutskie. 1952 m. Juozapa su ukrainiečiu tremtiniu Petru Chochlovu sukūrė šeimą, užaugino dukterį Emą ir sūnų Edvardą. 1961 m. grįžo į Lietuvą, tačiau ilgus metus šeima buvo persekiojama saugumo. Ireną, artimuosius.

Pro memoria

no metalo apdirbimo gamykloje „Nemunas“.

Palaidota Kauno Seniavos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiamė dukterį Emą, sūnų Edvardą, vaikaičius, seseris Birutę ir

Ireną, artimuosius.

LPKTS Kauno filialas

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Petras Juška
1925–2010

Gimė Ukmergės r. Kurklių valsč. Trakinė k. ūkininkų šeimoje, auginusioje tris dukteris ir sūnų. Baigė Klabinių pradinę mokyklą įstoją į Alantos žemės ūkio mokyklą, vėliau į Vilniaus sodininkystės mokyklą. Antrosios sovietų okupacijos pradžioje tapo Didžiosios Kovos apygardos Plienio būrio ryšininku, slapyvardžiu Berzas. 1946 m. areštuotas ir nuteistas 10 m. nelaisvės ir 5 m. be teisių. Kalėjo Archangelsko sr. Pukos lageryje, Karagandos griežto režimo lageriuose. 1955 m. išleistas į tremtį. Tremtyje sukurė šeimą su bendro likimo drauge Malvina Pelenyte. 1956 m. grįžo į Lietuvą, į savo gimtinę. Vėliau persikelė gyventi į Anykščius. Užaugino dukterį ir sūnų. Buvo aktyvus LPKTS narys.

Palaidotas Anykščių kapinėse.

Užjaučiamė žmoną, dukterį, sūnų, vaikaičius, artimuosius.
LPKTS Anykščių filialas

Anelė Luobikytė-Kundreckienė

1925–2010

Gimė Marijampolės aps. Dženčialaukos k. ūkininkų šeimoje, auginusioje aštuonis vaikus. Baigė Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją. Dirbo Padgelumbiškių pradinėje mokykloje mokytoja. 1945 m. įsitraukė į rezistencinę veiklą. Prieklausė Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės 54 kuopai. 1948 m. buvo išduota, suimta, kankinta. Nuteista 10 m. lagerio. Kalėjo Intos ir Karagandos lageriuose. 1956 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Marijampolėje. Dirbo Švietimo ir Rysių skyriuose. Ištakėjo. Užaugino dukterį ir du sūnus. Jai suteiktas Laisvės kovų dažnio statusas.

Užjaučiamė dukterį, sūnus, vaikaičius ir artimuosius.
LPKTS Marijampolės filialas

Jonas Dieninis

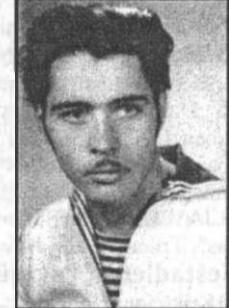
1928–2010

Gimė Vyželių k. 1948 m. ištremtas į Krasnojarsko kr. 1958 m. grįžo į Lietuvą, į téviškę. Mokėsi Silutėje elektriko specialybės. Dirbo kolūkyje elektriku. Mylėjo gamtą, gerai žinojo kaimo ir vienos Salako parapijos istoriją, noriai pasakodavo jaunimui.

Palaidotas Švedriškės kaimo kapinėse.
Ešelonų broliai ir sesės

Kazimieras Ašmontas
1944–2010

Gimė Rusinų k., Gargždų r., Kretingos aps., ūkininkų šeimoje, auginusioje penkis sūnus ir dvi dukteris. 1948 m. šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Kežemsko r. Kadinska-zaimka kolūkį. Tėvai ir vyresnūs broliai atskyri nuo šeimos ir išvėze į Bačiūno gyvenvietę kirsti miško. 1958 m. šeima grįžo į tévynę. Kazimieras lankė Brožių mokyklą. Tarnavo armijoje Severodvinske. Po tarnybos liko dirbtį povandeninių laivų statytoju, ten sukurė šeimą, sugrižo į neprilausomą Lietuvą, apsigyveno Klaipėdoje, užaugino du sūnus. Dirbo laivų statykloje. Nuoširdžiai užjaučiu žmoną, sūnus ir artimuosius.

LPKTS Kėdainių filialo narys Adomas Ašmontas

Buvusių Zaigrajevo rajono Ilkos gyvenvietės tremtinių dėmesiui!

Rugpjūčio 7 d. saskrydyje „Su Lietuva širdy“ Ariogaloje po šv. Mišių dešinėje centrinio iėjimo į Dubysos slėnį pusėje kviečiamė susitikti Zaigrajevo rajono Ilkos gyvenvietės tremtinius.

Angelė, Onutė, Julė

Skelbimai

Rugpjūčio 8 d. (sekmadienį) 15 val. Jūrų technikos fakulteto aktų salėje (Bijūnų g. 17) kviečiamas bendras **Klaipėdos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos narų susirinkimas**. Darbotvarkėje – valdybos narių skaičiaus keitimasis, naujos redakcijos įstatų patvirtinimas, Žalgirio mūšio 600-ujų metinių minėjimas. Turėkite nario pažymėjimą.

Rugpjūčio 15 d. (sekmadienį) Marijampolės r., ant Žuvinto ežero kranto, bus minimos Žuvinto ežero mūšio 65-osios metinės. **13 val.** renkamės Riečiuose, autobusu aikštėje, prie paminklo. **13.20 val.** vėliavos pakėlimas. **14 val.** šv. Mišios Riečių bažnyčioje už žuvusius Šarūno būrio partizanus. **15 val.** popietė parapijos salėje. **17 val.** gėlių padėjimas ant žuvusių partizanų kapų.

Kviečiamė dalyvauti.

Rugpjūčio 22 diena (sekmadienį) maloniai kviečiamė į Kovotojų už Lietuvos laisvę Motinai paminklo atidengimo iškilmes.

10–11 val. šv. Mišios Kauno Šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje už Motinų pasiaukojimą, pasišventimą ir sielvartą. **11.30–12.30 val.** Kovotojų už Lietuvos laisvę Motinai paminklo atidengimo iškilmes Senosiose Kauno kapinėse, Vytauto prospekte. **13–13.45 val.** padėkos popietė – Stanislovo Abromavičiaus knygos „Partizanų Motinos“ pristatymas Kauno Igulos karininkų ramovėje.

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214
Indeksas 0117. El. paštas: tremtinys@erdves.lt, LPKTS puslapis internete: <http://www.lpkts.lt>
Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sąsk. AB "Vilniaus bankas", kodas 70440, Nr.LT18 70440600 0425 8365.
Spausdino spaustuvė UAB "Rinkos aikštė", Josvainių g. 41, Kėdainiai
Offsetinė spauda 2 sp. lankai. Tiražas 3140. Užs. Nr. **Kaina 1,75 Lt**

SL289

Leidėjas LPKTS
Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija:
Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė

Tremtinys